

Groen IJsselmonde

**UITVOERINGSPROGRAMMA
GROEN IJSSELMONDE**

Definitief, januari 2016

Inhoud

Inhoud	4
1. Inleiding	6
1.1 Wie zijn we en wat doen we?	6
1.2 Van Deltapoort naar Landschapstafel	6
1.3 Beheer anders georganiseerd	8
1.4 Uitvoeringsprogramma; doelstelling en uitgangspunten	8
1.5 Leeswijzer	9
2. Samenvatting	10
3. Relevante visies en beleid	13
3.1 Provinciaal beleid groen	13
3.2 Waterschap Hollandse Delta	14
3.3 Landinrichting IJsselmonde	14
3.4 Buytenland van Rhoon	15
3.5 Rivierpark	15
3.6 Visie MRDH; Perspectief op het Landschap	16
3.7 Deltapoort	17
3.8 Ontwikkelprogramma	18
4. Projectenoverzicht	20
4.1 Lopende en afgeronde projecten	20
4.2 Projecten; nu en in de toekomst	22
5. Meerjarenperspectief 2016-2020	28
6. Projecten 2016	32
7. Metropolitane groen; visie op 2030	35
8. Financiering	35
8.1 Algemeen budget Landschapstafel IJsselmonde	35
8.2 Projectfinanciering	36

1. Inleiding

1.1 Wie zijn we en wat doen we?

Gemeenten op het eiland IJsselmonde willen samenwerken op het gebied van regionale groen, recreatie en de kwaliteit van het landschap rondom de steden en dorpen. Deze samenwerking wordt vormgegeven door de Landschapstafel IJsselmonde. Aan de landschapstafel zitten gemeenten, partijen waaronder alle terreinbeherende organisaties (TBO's) en het Waterschap Hollandse Delta. De landschapstafel bouwt vooralsnog verder op de bestaande visie Deltapoort (2012) waarin een duidelijk perspectief is beschreven op het buitenstedelijk groen en de wenselijke ontwikkeling voor de komende jaren. Het voorliggende uitvoeringsprogramma geeft een concrete invulling aan de ontwikkeling van groen, landschap en recreatie voor de komende 5 jaar. In dit uitvoeringsprogramma zijn de nieuwe ambities van de metropoolregio (MRDH), voor het economisch vestigingsklimaat en het programma Rivier als getijddepark, al wel meegenomen. De landschapstafel IJsselmonde zet zich in voor projecten op het eiland IJsselmonde. Hierbij wordt uitgegaan van de groene ruimte en valt het binnenstedelijke groen zoals de stadsparken in de woonkernen van de gemeenten, buiten de bestuurlijke invloedssfeer van de tafel. Het Buytenland van Rhoon heeft een eigen proces en bestuurlijke aansturing en valt eveneens niet onder de verantwoordelijkheid van de landschapstafel. De ontwikkelingen aan de rivieroeveren binnen het Programma Rivier als getijddepark worden meegenomen. Verder zullen ontwikkelingen zoals stad-land verbindingen en 'slow lanes' van de MRDH overlappen met het binnenstedelijke gebied en groen.

Contouren groene ruimte van de Landschapstafel IJsselmonde

1.2 Van Deltapoort naar Landschapstafel

Vanaf 2012 werkten diverse partijen samen aan de uitvoering van de gebiedsvisie Deltapoort. Doelstelling van deze visie was tweeledig - een stimulans te geven aan de economische ontwikkeling van Oost-IJsselmonde en het recreatief aantrekkelijker, toegankelijker en bruikbaar maken van het landschap. In deze visie worden ontwikkelingen benoemd die belangrijk zijn voor het versterken van het landschap. Daarbij gaat het om ontwikkelingen rondom recreatieve routenetwerken, landbouw, bereikbaarheid, economie en het versterken van de landschappelijke kwaliteiten.

In aansluiting op de Deltapoort-visie is begin 2015 een start gemaakt met het opstellen van een nieuw ontwikkelprogramma GroenIJsselmonde. Doel hiervan is de initiatieven in het gebied en de visie van de overheden met elkaar te verbinden. Met een groot aantal ondernemers, belangenorganisaties en ondernemende inwoners uit het gebied is een intensief proces doorlopen. De dynamiek en energie tijdens die sessies hebben aanstekelijk gewerkt. Dit geeft vertrouwen in een goede samenwerking om IJsselmonde nog aantrekkelijker te maken voor wonen, werken en recreëren.

De samenwerking binnen Deltapoort heeft plaatsgemaakt voor de Landschapstafel IJsselmonde. Deze stap geeft ruimte om de samenwerking effectiever en efficiënter in te richten. De basis die gelegd is binnen het ontwikkelprogramma wordt voortgezet. Daarbij wordt bij de verdere uitvoering een meer gerichte aanpak gehanteerd. We kunnen beter een klein aantal projecten realiseren dan veel projecten tegelijkertijd oppakken zonder resultaten te boeken. Belangrijke criteria daarbij zijn de aansluiting op de bestaande beleidsdoelen en de verantwoordelijkheid te regelen voor de projectuitvoering.

Overheden nemen verschillende rollen aan. De overheid kan stimuleren, enthousiasmeren en faciliteren. Daarnaast kan de overheid ook de rol van initiator op zich nemen. De inhoud van de voorgestelde projecten zal in belangrijke mate bepalen welke rol de overheid inneemt. In de meeste gevallen zal de verantwoordelijkheid voor de projectuitvoering bij de initiatiefnemer liggen. Door deze manier van werken zal de slagingskans toenemen en blijft er voldoende druk om binnen een bepaalde termijn het project te realiseren.

Het voorliggende uitvoeringsprogramma wil uitvoering geven aan ontwikkelingen op IJsselmonde met betrekking tot groen en recreatie. Daarbij wordt aansluiting gezocht bij de beleidsdoelen van andere organisaties zoals het waterschap, provincie, Rijks en Europees beleid. Samenwerking draagt bij aan de realisatiekracht en biedt de mogelijkheid voor het ontvangen van cofinanciering. Een voorbeeld is de provincie Zuid-Holland. De provincie ontvangt van de landschapstafel IJsselmonde graag een meerjarenperspectief, zodat er binnen het beleidsveld financiële middelen kunnen worden gereserveerd. De provincie heeft al aangegeven begrip te hebben voor wijzigingen in het perspectief en enige flexibiliteit te willen inbouwen ten aanzien van de subsidies die op basis van het meerjarenperspectief worden verstrekt en verantwoord.

Belangrijk bij dit alles is het digitale platform: www.groenijsselmonde.nl. Hier komen initiatieven en projecten bij elkaar. Deze website toont welke projecten en initiatieven er in het gebied ontstaan en in uitvoering zijn. De website dient als een loket voor initiatiefnemers om met hun ideeën en projecten een bijdrage te leveren aan de invulling aan het nu voorliggende uitvoeringsprogramma Groen IJsselmonde. Daardoor is de website een dynamisch en adaptief instrument. Daarnaast vinden inwoners en ondernemers op website informatie over hoe ze zelf een bijdrage kunnen leveren aan een mooier IJsselmonde en wat ze van de overheid kunnen verwachten.

Er wordt apart aandacht besteed aan marketing en promotie van IJsselmonde. Door het gebied IJsselmonde als recreatiegebied met haar vele mogelijkheden beter op de kaart te zetten worden de mogelijkheden van dit gebied nog beter benut. De marketing en promotie zal gericht zijn om meer bezoekers uit de omliggende steden aan te trekken, en ook om de inwoners van het eiland IJsselmonde met de recreatieve mogelijkheden in directe nabijheid bekend te maken. Door hogere bezoekersaantallen wordt het voor (recreatieve) ondernemers en agrariërs aantrekkelijker om aanvullende activiteiten te ontplooiën die de aantrekkelijkheid van de recreatieve groengebieden verder versterkt.

1.3 Beheer anders georganiseerd

Na een gebiedsontwikkeling moet gezorgd worden voor een goede overdracht en dient beheer verankerd te zijn bij de oplevering. Op dit moment zijn de meeste (groen-)beheertaken belegd bij het Natuur- en Recreatieschap IJsselmonde (NRIJ), enkele particuliere organisaties en het Waterschap Hollandse Delta. De gemeenten en provincie zijn met elkaar in overleg hoe zij in de toekomst het beheer van recreatieve groengebieden efficiënter en effectiever kan organiseren. De provincie Zuid-Holland heeft aangegeven dat de provinciale organisatie “Groenservice Zuid-Holland” (GZH) die zorgdraagt voor de beheertaken voor de verschillende schappen zoals het NRIJ, te gaan afbouwen. Daarnaast wordt onderzocht of het beheer van recreatieve groengebieden en recreatieve routestructuren efficiënter kan, door intensiever te gaan samenwerken met organisaties zoals Staatsbosbeheer, Zuid-Hollands landschap, het waterschap Hollandse Delta en (individuele) gemeenten. Daarbij wordt ook overwogen of het beheer kan worden overgedragen aan deze terreinbeheerders.

Dit proces heeft zeker invloed op de projecten die nu worden uitgevoerd als het om het uiteindelijke beheer gaat. Echter, dit uitvoeringsprogramma moet los gezien worden van de bestuurlijke discussie over de toekomst van het beheer van de recreatieve groengebieden. Dit uitvoeringsprogramma is gericht op nieuwe (ruimtelijke) ontwikkelingen. In dit uitvoeringsprogramma wordt dan ook verder niet ingegaan op het beheersvraagstuk. De beheeropgave zal separaat nog verder worden uitgewerkt.

1.4 Uitvoeringsprogramma; doelstelling en uitgangspunten

Het doel van de landschapstafel is om een stimulans te geven aan de economische ontwikkeling van IJsselmonde en het recreatief aantrekkelijker, toegankelijker en bruikbaar maken van het groene landschap. IJsselmonde moet niet alleen een aantrekkelijk gebied zijn voor bijna een half miljoen inwoners, ook inwoners van buiten kunnen er terecht. Deze doelstelling sluit volledig aan op die van de visie van het voormalige Deltapoort. Belangrijke vragen hierbij zijn: hoe kunnen stad en land in deze regio beter worden verbonden?; hoe kan het gebied duurzaam worden ingericht?; en hoe kan in dit gebied geanticipeerd worden op nieuwe economische dragers?

Bij de verdere uitvoering wordt aansluiting gezocht bij de speerpunten van het provinciale groenbeleid Uitvoeringsprogramma Groen 2015:

- *Ruimte voor groenbeleving*
Toename van recreatie in het groen in IJsselmonde zodat meer mensen het groen rond de steden kunnen beleven.
- *Behoud van biodiversiteit*

Duurzame ontwikkeling van flora en fauna met maatregelen rond en in de natuurgebieden. Recreatie en waterwinning, berging en waterkwaliteit vervullen daarbij belangrijke functies.

- *De ontwikkeling en behoud van waardevolle en aantrekkelijke agrarische landschappen*
Het scheppen van een rendabele (verbrede) landbouw en het bewaken en verbeteren van de ruimtelijke kwaliteit van het agrarisch landschap.

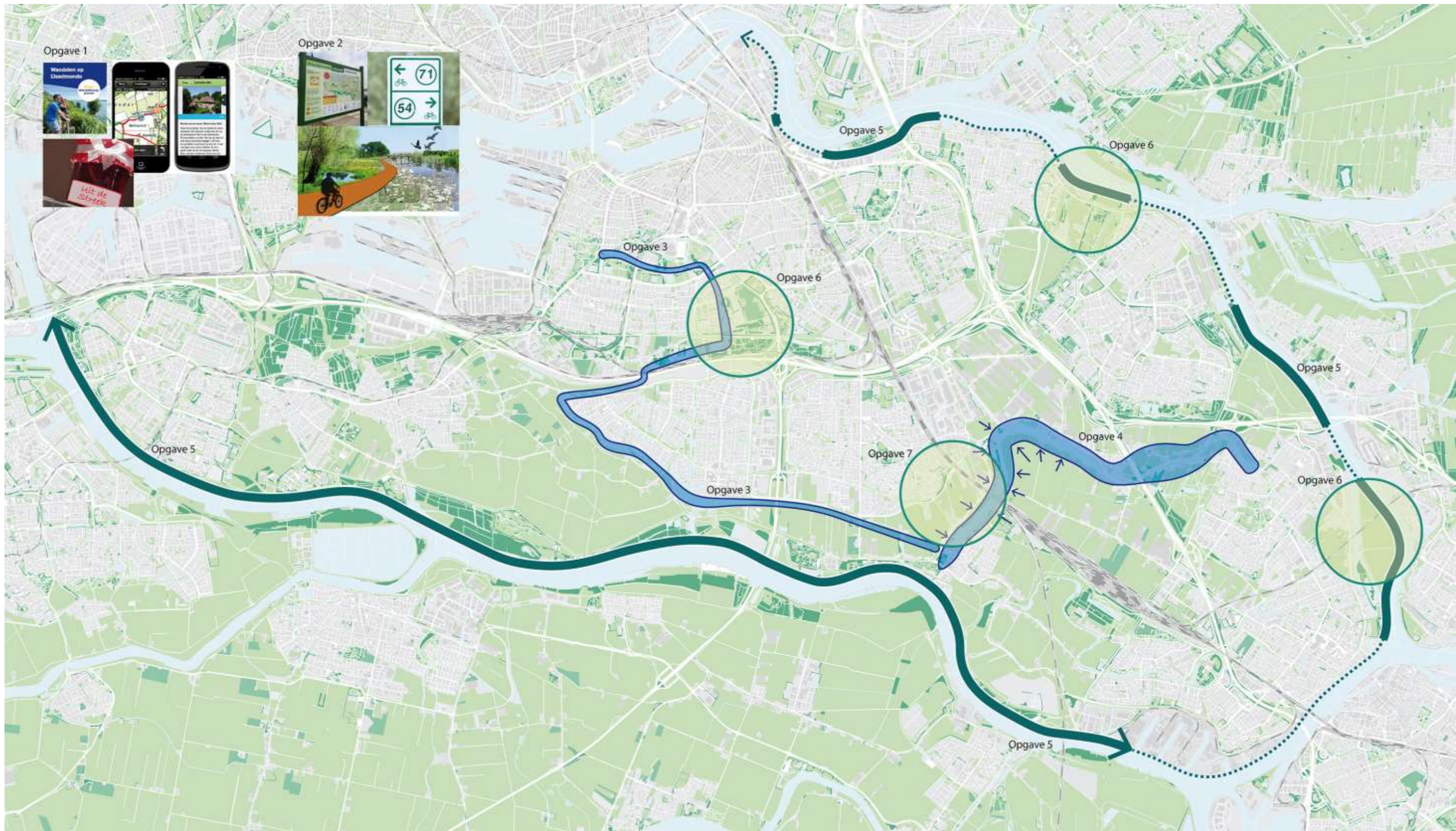
We blijven de Visie Deltapoort uit 2012 op de hoofdlijnen nog steeds zien als vertrekpunt voor de landschapstafel IJsselmonde. Het accent voor de landschapstafel blijft liggen op het verbeteren van de ruimtelijke kwaliteit en de versnippering en verrommeling van IJsselmonde te verminderen (investeren). Deze verbetering van de ruimtelijke en recreatieve kwaliteit moet leiden tot een beter vestigingsklimaat. Gebiedspromotie en marketing versterken de potenties en vindbaarheid van IJsselmonde voor de omliggende bewoners en kunnen uiteindelijk leiden tot een vliegwieleffect voor gebiedsimpulsen en investeringen in het gebied. Ontwikkelingen zijn voornamelijk mogelijk door het samenbrengen van mensen, kennis en ideeën (platform Groen IJsselmonde). Daarbij verandert de rol van gemeenten van initiëren meer naar stimuleren en faciliteren. Dit heeft tot gevolg dat de concrete projecten en activiteiten die in dit uitvoeringsprogramma worden benoemd de inzet vormen van de Landschapstafel. De Landschapstafel steunt de uitvoering van deze projecten door in gezamenlijkheid op zoek te gaan naar co-financiering. Voor het uitvoeren van de concrete projecten is allereerst de financiële en bestuurlijke besluitvorming nodig van de gemeente, terreinbeheerders en andere partijen.

1.5 Leeswijzer

In het 2^e hoofdstuk is een visuele samenvatting opgenomen van dit uitvoeringsprogramma. In hoofdstuk 3 is aandacht voor alle relevante visies en beleidsdocumenten die betrekking hebben op IJsselmonde. In het 4^e hoofdstuk volgt een projectenoverzicht waarin alle projecten opgenomen staan die op IJsselmonde al lopen of die interessant kunnen zijn en om de doelstellingen voor een Groen IJsselmonde verder te kunnen bereiken. Het 5^e hoofdstuk beschrijft het meerjarenperspectief 2016-2020. Hierin zijn zeven hoofdlijnen opgenomen waar de Landschapstafel IJsselmonde zich voor gaat inzetten. In hoofdstuk 6 is vervolgens aandacht besteed aan de projecten die in 2016 in ieder geval zullen worden uitgevoerd. Het zevende hoofdstuk geeft een doorkijkje in de toekomst en stelt het opstellen van een visie op metropolitane groen op IJsselmonde voor. Het laatste hoofdstuk geeft inzicht in de financiering van de landschapstafel IJsselmonde en de afzonderlijke projecten.

2. Samenvatting

Op bijgevoegde kaart staan de 7 hoofdpogaven benoemd voor de landschapstafel IJsselmonde. Deze speerpunten vormen de leidraad voor de ontwikkelingen tussen 2016 en 2020 voor een groen IJsselmonde. Om een goed beeld te krijgen van de inhoud van dit document, kunt u het meerjarenperspectief 2016-2020 (hoofdstuk 5) lezen. In het meerjarenperspectief 2016-2020 staan namelijk zowel de doelstellingen als ook de zeven hoofdpogaven verwoord. Voor de financiering van de landschapstafel IJsselmonde wordt verwezen naar hoofdstuk 8.

3. Relevante visies en beleid

3.1 Provinciaal beleid groen

Gedeputeerde Staten heeft op 4 november 2014 het Uitvoeringsprogramma Groen 2015 (UPG2015) vastgesteld. De beleidsvisie is gericht op de realisatie van de volgende drie doelen uit de provinciale begroting:

- *Ruimte voor groenbeleving*
Toename van recreatie in het groen in IJsselmonde zodat meer mensen het groen rond de steden kunnen beleven.
- *Behoud van biodiversiteit*
Duurzame ontwikkeling van flora en fauna door toevoegen natuurgebieden, verbinden en met maatregelen rond de natuurgebieden. Recreatie en waterwinning, berging en waterkwaliteit vervullen hierin belangrijke functies.
- *De ontwikkeling en behoud van waardevolle en aantrekkelijke agrarische landschappen*
Het scheppen van rendabele grondgebonden landbouw, het vergroten van de innovatiekracht van de sector en het bewaken en verbeteren van de ruimtelijke kwaliteit van het agrarisch landschap.

Deze doelen zijn gezamenlijk met de bijbehorende strategie vertaald naar vijf prioriteiten, waaraan het college in ieder geval in deze periode aandacht wil besteden:

1. Afronden van de projecten “recreatie om de stad”.
2. Realiseren en beheren van de herijkte EHS.
3. Zorgen voor een aantrekkelijk recreatief routenetwerk.
4. Een kwaliteitsimpuls geven aan recreatiegebieden en landschap rond het stedelijk netwerk.
5. Een gezonde economische basis scheppen voor de grondgebonden landbouw.

Voor IJsselmonde is in 2014 het wandelknooppuntennetwerk uitgerold en zijn knelpunten voor de recreatieve fietser weggenomen. Daarnaast wordt een gebiedsproces gestart voor het Buytenland van Rhoon en is het eerste deel van de Blauwe Verbinding opgeleverd. In 2015 zijn de volgende projecten uitgevoerd:

- Kwaliteitsimpuls bestaande groengebieden. Hierin wordt een bijdrage geleverd aan bestaande groengebieden, zoals de Johannapolder in Rhoon (samen met ondernemers) en Hooge Nesse bij Zwijndrecht (samen met een burgerinitiatief).
- Ecologische hoofdstructuur – Deltanatuur, in 2014 vond de aanbesteding van het project Crezéepolder bij Ridderkerk plaats. De inrichting heeft voor een belangrijk deel in 2015 plaatsgevonden.
- Routeapp – Oplevering van een app met wandel en fietsroutes door IJsselmonde
- Realiseren van het fietsknooppuntennetwerk door IJsselmonde
- Opleveren van een handreiking voor ruimtelijke kwaliteit voor nieuwe initiatieven op IJsselmonde.

- Het aanwijzen van poorten en TOP's, locaties waar mensen kunnen starten met recreëren in IJsselmonde met de gewenste voorzieningen, bijvoorbeeld horeca.
- Realisatie deelfases Zuidpolder Barendrecht
- Oplevering en opening Blauwe verbinding deeltracé Zuidelijk Randpark incl. modernisering Clara Kinderbos
- Realisatie bezoekerscentrum Sophiapolder

Naast deze initiatieven zijn verschillende individuele gemeenten bezig met het aanvragen van een subsidie om de stad-landverbindingen te versterken. Bij deze verbindingen gaat het om de verbetering tussen het stedelijk fietsnetwerk en het netwerk in het buitengebied en om het bestaande netwerk kwalitatief te verbeteren en de belevingswaarde te verhogen.

Naast het groenbeleid zal in ieder geval ook aansluiting worden gezocht bij het verkeer en vervoersbeleid van de provincie, waaronder het Fietsplan 2008 'Zuid-Holland meer op de fiets' en het bijbehorende uitvoeringsprogramma en eventuele opvolgers.

3.2 Waterschap Hollandse Delta

Waterschap Hollandse Delta beschermt IJsselmonde tegen wateroverlast, beheert het oppervlaktewater, beheert de (vaar)wegen en levert een actieve bijdrage aan de ruimtelijke invulling van het gebied. Het beleid van waterschap Hollandse Delta is gericht op: het bieden van veiligheid tegen wateroverlast, veilige (vaar)wegen en voldoende en schoon oppervlaktewater. Daarnaast werkt het waterschap ook actief aan de ruimtelijke inbedding van "water", met oog voor de ecologie en het landschap en dat water mee bepalend wordt voor de gewenste ruimtelijk economische ontwikkelingen.

Het waterschap levert een belangrijke bijdrage aan het project Blauwe verbinding waarbij diverse waterlopen tussen het Zuiderpark Rotterdam en de Zuidpolder in Barendrecht met elkaar worden verbonden. De Devel en een zone langs de Oude Maas maken onderdeel uit van de Ecologische Hoofdstructuur.

3.3 Landinrichting IJsselmonde

De landinrichtingscommissie is een samenwerkingsverband en geeft uitvoering aan projecten op IJsselmonde binnen het kader van de voormalige Wet Landinrichting. Bij het intrekken van de wet is afgesproken dat het kader van de wet van toepassing zal blijven op landinrichtingsprojecten die reeds in verregaande voorbereiding of in uitvoering waren. De projecten maken deel uit van het uitvoeringsprogramma IJsselmonde, aangezien deze een ruimtelijke relatie hebben met initiatieven en projecten die uitgevoerd worden in opdracht van de landschapstafel IJsselmonde. De besluitvorming blijft echter vallen onder de landinrichtingscommissie. Daarbij wordt opgemerkt dat de meeste projecten al zijn of worden afgerond.

De landinrichtingscommissie IJsselmonde werkt aan de afronding van de landinrichting op IJsselmonde. Op het eiland zijn 4 projecten in uitvoering. Het gaat om:

- Donckse Velden in Ridderkerk; Inrichting 10 ha natuurgebied in Ridderkerk, met kleine vijver en speelheuvel, ten westen van het Donckse Bos en de Donckselaan.
- Waalbos Ridderkerk/Zwijndrecht; Inrichten van 185 ha recreatief groengebied met bosachtig karakter.

- Develbos in Zwijndrecht; Develbos fase 1 en 2 in de gemeente Zwijndrecht, totaal 63 ha, zijn uitgevoerd en afgerond. Develbos fase 3 is 16 ha bosinrichting met paardenwei.
- Kijvelanden in Albrandswaard; Herinrichting en verbeteren toegankelijkheid van 58 ha polder Kijvelanden in Albrandswaard.

Eind 2016 is de afronding van de projecten uit landinrichtingscommissie voorzien. De landinrichtingscommissie kent een strakke planning na een lange aanlooptijd. Het is voor de omgeving en subsidieverstrekker van belang dat we vasthouden aan planning en gemaakte afspraken.

De projecten kennen een basale inrichting en bieden daarom ruimte om in de toekomst een kwaliteitsimpuls te krijgen. Verschillende stichtingen en bewonersorganisaties zijn betrokken bij de totstandkoming van de gebieden en er leven ideeën om de gebieden meer kwaliteit te geven of invierden mogelijkheden voor het beheer te creëren. De landschapstafel zal deze initiatieven waar mogelijk ondersteunen.

3.4 Buytenland van Rhoon

Het Buytenland van Rhoon is een onderdeel van het project Mainportontwikkeling Rotterdam (PMR). Er wordt gelijk met de aanleg van Maasvlakte 2, 750 ha groot natuur- en recreatiegebied voor de regio Rotterdam gerealiseerd. De Provincie Zuid-Holland is verantwoordelijk voor de uitvoering van dit project. Het betreft het omvormen van het huidige landbouwgebied tot 600 hectare natuur en recreatie. Belangrijkste doel is de verbetering van de leefbaarheid in de regio in relatie tot de aanleg van de Tweede Maasvlakte. Doelstelling van het project is vastgelegd in de PKB PMR (2006) waarin met het Rijk en andere partners afspraken zijn gemaakt over de compensatie. In Buytenland is een proces gestart waarbij in nauw overleg met (beoogd) beheerders, stakeholders en andere betrokkenen een gebied coöperatie wordt voorbereid. Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland hebben recent drie kwartiermakers aangesteld met de opdracht een gebiedscoöperatie voor te bereiden die de komende jaren de ontwikkelingen in de polders van het Buytenland van Rhoon begeleidt en eventueel initieert. Gelet op de aard en omvang van dit proces wordt het Buytenland niet meegenomen binnen de ontwikkeling en bestuurlijke verantwoordelijkheid van de landschapstafel.

3.5 Programma Rivier als getijdenpark

Het programma Rivier als getijdenpark heeft in 2014 een vliegende start gemaakt. Het doel van het programma is het vergroten van de natuurlijke en recreatieve waarde van de rivieroever, met het oog op mens en natuur en een toekomstbestendige inrichting van onze delta. In het concept 'getijdenpark' wordt de dynamiek van eb en vloed maximaal benut voor realisatie en beheer van ecologisch waardevolle en recreatief aantrekkelijke gebieden. Zo dragen getijdenparken bij aan het leefklimaat van de regio en aan de ecologische waarde van de rivier als verbinding tussen zee en achterland. Lokale uitwerkingen moeten altijd scoren op deze twee doelstellingen.

Binnen afzonderlijke projecten kunnen koppelingen plaatsvinden met andere doelstellingen zoals educatie, voedselproductie, verbeteren waterveiligheid, vismigratie, sluiten van regionale kringlopen, voorinvesteringen voor stadsontwikkeling en ontwikkeling van showcases. Koppeling met dit type doelen leidt op lokaal niveau tot verbreding van de coalitie met andere, liefst ook private partijen, tot rijkere plannen en mogelijk ook tot meerdere financieringsbronnen dan wel verdienmodellen.

Het programma steunt op een brede coalitie van Havenbedrijf Rotterdam, de provincie Zuid-Holland, Rijkswaterstaat (RWS), EcoShape/Deltares, WNF/ARK, het Zuid-Hollands Landschap, gemeente Rotterdam, gemeente Ridderkerk en de Hoogheemraadschappen van Delfland en van Schieland en de Krimpenerwaard mee. Na opheffing van Stadsregio heeft de gemeente Rotterdam, met instemming van betrokken partijen, het trekkerschap van het programma overgenomen.

In een groeidocument Rivier als getijdenpark zijn vijf locaties benoemd waar op korte termijn de grootste kansen liggen voor de realisatie van getijdennatuur in combinatie met recreatie en groen. Voor het eiland IJsselmonde zijn dit :

- Maashaven (Rotterdam). Havenbedrijf en gemeente verkennen eerst de feitelijke speelruimte die samenhangt met het al dan niet herordenen van de binnenvaart.
- Eiland van Brienenoord (Rotterdam). WNF, RWS en gemeente Rotterdam zijn aan het kwartier maken voor de aanleg van een getijdepark. Dit project maakt onderdeel van een groter project waarbij ook De Esch wordt betrokken.
- Huys ten Donck (Gemeente Ridderkerk). Ridderkerk wil in overleg met Huys ten Donck aan de slag met het buitendijkse gebied van het landgoed. Inhoudelijke synergie met de Krimpenerwaard moet nog verder worden uitgewerkt. Dit project maakt onderdeel van een groter project waarbij ook De Zaag, Stormpolder wordt betrokken inclusief de gemeente Krimpen aan de IJssel en gemeente Krimpenerwaard.

3.6 Visie MRDH; Perspectief op het Landschap

De Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH) omvat het gebied van 23 gemeenten. De gemeenten bundelen hun krachten om het gebied beter bereikbaar te maken en het economisch vestigingsklimaat te versterken. De MRDH bestaat uit twee pijlers, de Vervoersautoriteit en Economisch Vestigingsklimaat (EV). Groen, landschap en recreatie zijn geen pijlers van de MRDH, maar wel cruciaal voor het economisch vestigingsklimaat. De wens is uitgesproken om rekening houdend met de visies en programma's van de landschapstafels binnen het werkingsgebied van de MRDH een overkoepelend perspectief te schetsen. De centrale vraag is: Op welke wijze kunnen groen en landschap het vestigingsklimaat en de verblijfskwaliteit in de MRDH versterken? Het eindbeeld is dat bedrijven en bewoners het metropolitane landschap als 'hun' habitat beschouwen en er zich mee kunnen identificeren en bijdragen aan de leefkwaliteit van de metropoolregio

Afgeleide vragen zijn:

- Hoe kan groen en landschap in de MRDH bijdragen aan ontwikkeling van de identiteit van de metropoolregio, of betrokkenheid bij die metropoolregio?
- Waar liggen mogelijkheden en kansen om de gebruiksmogelijkheden van groen en landschap in de MRDH te vergroten?
- Waar liggen mogelijkheden en kansen om een bijdrage te leveren aan de economie van het landelijk gebied?

Landschapsarchitect Adriaan Geuze (West8) is ingeschakeld om hier invulling aan te geven. In deze visie worden een viertal landschappen beschreven die specifiek aandacht behoeven. IJsselmonde valt onder Renaissance polders; de landschappen ten zuiden van Rotterdam zijn van dezelfde "generatie" polders als de Beemster en doen daar niet aan onder qua kwaliteit. Bij het nadenken over het Eiland IJsselmonde is dit het kapitaal waaraan gewerkt moet worden; een goed bereikbaar landschap van

boeren, bloeiende akkerranden, kreken, en beboomde dijken waar het goed fietsen is met af en toe een plek om te rusten. In dit landschap moet de focus liggen op recreatie en het genieten van de kwaliteiten van het landschap.

Rode draad daarin is de verbinding stad - ommeland. Inzet is vooral op een netwerk van fiets- en vaarroutes langs interessante bestemmingen, die de Metropoolregio gezicht geven en het creëren van de routes (onder andere 'slow lanes' door het gebied) met een herkenbare naamgeving. Dit is vergelijkbaar met het Pieterpad. Voor IJsselmonde komen er drie mogelijke slow lanes in beeld namelijk een route vanaf de Erasmusbrug in Rotterdam richting het eiland Tiengemeten. Het doortrekken van het zogenaamde Moordenaarslijntje van Voorne-Putten, langs de oevers van de Oude Maas richting Dordrecht. Tenslotte een verbinding tussen Ridderkerk – Huys ten Donck en Nieuw-Develstein.

3.7 Deltapoort

In februari 2012 is de integrale Gebiedsvisie Deltapoort vastgesteld. Binnen de Zuidvleugel behoort Deltapoort – de zuidoostelijke toegang tot de Zuidvleugel van de Randstad -tot de meest dynamische gebieden. Dit gebied heeft een betere balans tussen de stedelijke en economische functies en de leef kwaliteit. Gemeenten op IJsselmonde, de gemeente Rotterdam en de provincie Zuid-Holland, het Natuur- en Recreatieschap IJsselmonde en Waterschap Hollandse Delta hebben gezamenlijk deze visie opgesteld. Doelstelling hierbij was tweeledig; een stimulans te geven aan de economische ontwikkeling van Oost-IJsselmonde en het recreatief aantrekkelijker, toegankelijker en bruikbaar maken van het landschap. Belangrijke vragen hierbij zijn: hoe kunnen stad en land in deze regio beter verbonden worden?; hoe kan het gebied duurzaam worden ingericht?; en hoe kan in dit gebied geanticipeerd worden op nieuwe economische dragers?. Een uitvoeringsstrategie maakte onderdeel uit van de gebiedsvisie Deltapoort. De uitwerking is vormgegeven in 9 pijlers:

1. *Recreatie en Leisure*
Realiseren van een wijdvertakt netwerk voor recreanten, voorzieningen concentreren rond knooppunten.
2. *Binnenwater (Waal en Devel)*
Verzilveren van de "recreatieve potenties" van de rivieren Waal en Devel op en langs het water.
3. *(groene) Rivierzones: Deltalandschap*
Openbare kades aanleggen, het zicht op het water verbeteren en toevoegen van getijdennatuur.
4. *Groene stadranden*
Aantrekkelijke contactzones tussen stad en ommeland en functioneel binden en niet scheiden.
5. *Grondgebonden/verbrede landbouw*
De ontwikkeling van verbrede vormen van landbouw in het hele gebied, ter ondersteuning van het landschapsbeeld.
6. *Glastuinbouw*
Het glas saneren op die plaatsen waar het de landschappelijke kwaliteit ten goede komt. Glas voor glas en ruimte voor ruimte zijn regelingen die ingezet kunnen worden.
7. *(maritieme) bedrijventerreinen*

Samen met bedrijfsleven werken aan in het gebied liggende (bestaande) droge en natte bedrijventerreinen revitaliseren door een ruimtelijke inrichting en ontwikkelingsrichting uit te werken.

8. *Verbeteren openbaar vervoer*

Verbeteren OV door in te zetten op verbeteren netwerk personenvervoer over water (Oude Maas) en snelle OV verbinding naar Ridderkerk en Hendrik-Ido-Ambacht om de inwoners een alternatief te bieden voor de auto.

9. *Inpassen grootschalige infrastructuur*

Groen inpassen van grootschalige infrastructuur en het oplossen van knelpunten in het infrastructuurnetwerk en hierbij aansluiten op prioritair gebied Mainport Rotterdam.

Tot 1 juli 2015 werd onder leiding van de provincie aan deze pijlers gewerkt in diverse werkgroepen. Vanaf 1 juli 2015 is het project Deltapoort echter afgesloten en hebben de gemeenten het stokje van de provincie overgenomen. De meeste van de pijlers en nog lopende projecten zijn ondergebracht binnen de landschapstafel IJsselmonde. Dit zijn de projecten die vallen onder de eerste 6 pijlers. Aangezien de pijlers 'verbeteren openbaar vervoer' en een gedeelte van de pijler 'inpassing grootschalige infrastructuur' niet passen binnen de doelstellingen van de landschapstafel hebben deze pijlers tijdens de afbouw van Deltapoort een andere bestuurlijke invulling gekregen. Dit geldt ook voor de pijler 'Verbeteren van openbaar vervoer'. Tot slot voldoet het project voor maritieme bedrijventerreinen niet aan de doelstellingen van de landschapstafel en zal niet verder vanuit de landschapstafel worden geïnitieerd. Gemeenten op IJsselmonde zullen deze opgave zelf ter hand nemen.

3.8 Ontwikkelprogramma

Om uitvoering te geven aan de visie Deltapoort is een gebiedsgericht en adaptief ontwikkelprogramma opgesteld. De basis van het ontwikkelprogramma is de het digitaal platform: www.groenijsselmonde.nl. Deze website toont welke projecten en initiatieven er in het gebied ontstaan en in uitvoering zijn. De website dient als loket voor initiatiefnemers om met hun ideeën en projecten een bijdrage te leveren aan de invulling van de gebiedsvisie en af te stemmen met omliggende initiatieven. De website blijft actueel en laat voor alle projecten de huidige status en ook de benodigheden zien. Daarnaast vinden inwoners hier informatie over hoe ze zelf een bijdrage kunnen leveren aan een mooier IJsselmonde en wat ze van de overheid kunnen verwachten.

In het eerste kwartaal van 2015 zijn twee ateliers georganiseerd waaraan partijen uit het gebied hebben deelgenomen. Burgers, agrariërs, creatieve ondernemers, overheden en semioverheden zijn in een interactieve setting met elkaar in gesprek gegaan over de invulling van hun buitengebied. De opbrengst was een veelkleurige verzameling aan initiatieven en projecten uit publieke en private sector.

Zoals eerder in hoofdstuk 1 is aangegeven zijn er projecten geselecteerd en opgenomen in dit uitvoeringsprogramma op basis van haalbaarheid als het gaat om financiën en planning. Belangrijke criteria voor het al dan niet opnemen van een project zijn een goede borging van de verantwoordelijkheid voor de projectuitvoering en het aansluiten van het project bij bestaande beleidsdoelen van publieke en private sectoren. Een project is dus meer dan alleen een goed idee. Daarnaast komen in de overzichten de lopende projecten aan bod waarvan voor 2016 de haalbaarheid nog steeds is gegarandeerd.

4. Projectenoverzicht

4.1 Lopende en afgeronde projecten

Onderstaand een overzicht van de projecten die in 2015 zijn opgeleverd of uiterlijk in 2016 worden afgerond. Deze projecten krijgen geen prominente rol in dit uitvoeringsprogramma. De projecten worden opgeleverd en het beheer wordt overgedragen.

1. Wandel- en fietsknooppuntennetwerk (bewegwijzering)

De bewegwijzering voor het recreatief routenetwerk voor wandelen wordt opgeleverd. In 2015 is het aanbrengen van de bewegwijzering voor het recreatief routenetwerk van de fiets afgerond. Het fietspad langs de Oude Maas ter hoogte van het Pannenkoekenhuis 'De Oude Maas' is verbreed. De uitvoering van de bewegwijzering van het wandel- en fietsnetwerk in Albrandswaard wordt gefaseerd uitgevoerd. De korte termijn bewegwijzering wordt nu gerealiseerd. Na de realisatie van een aantal nieuwe wandel en fietsverbindingen – onder andere verbindingen tussen Valckesteyn en Achterdijk/Rijsdijk, in de polder Albrandswaard, de polder Kijvelanden en het Buytenland van Rhoon – kan de volledige bewegwijzering gerealiseerd worden. Het routenetwerk moet bekendheid krijgen en meegenomen worden in marketing en communicatie. Het ontwikkelen van een routenetwerk voor fietsen wordt opgepakt in samenhang met andere regio's.

2. Gebiedsontwikkeling Hooge Nesse

De Hooge Nesse is een terrein van 72 hectare tussen de Oude Maas en de Lindtsedijk in Zwijndrecht. De Hooge Nesse was eerst landbouwpolder en daarna slib- en gronddepot. Het slibdepot wordt door het recreatieschap IJsselmonde samen met de gebieden Veerplaat en Buitenland in Zwijndrecht omgevormd tot een samenhangend en met elkaar verbonden gebied. Het Natuur- en recreatieschap IJsselmonde werkt in de uitvoering ervan nauw samen met de gemeente Zwijndrecht en de Stichting Hooge Nesse. De drie partijen hebben de handen ineen geslagen en subsidie ontvangen van de provincie Zuid-Holland. Naast het discgolfparcours en de bootcamparcours wordt er een beweegtuintje aangelegd. Eind 2015 is dit gebied feestelijk geopend. Doelstelling van dit project is om het gebied Hooge Nesse/Veerplaat te ontwikkelen tot een aantrekkelijk verblijfs- en recreatiegebied voor de hele regio. Daarbij is bevordering van bewegen in het groen voor alle leeftijden en natuureducatie met name voor basisschoolkinderen mede van belang. De opening van een speelpolder met een autarkisch gebouw, evenals de organisatie van tussendoor-activiteiten op het gebied van NME en sport staat voor 2016 gepland.

3. Crezéepolder

In het kader van het project Deltanatuur wordt de Crezéepolder heringericht. Doel van dit project is de waterveiligheid te vergroten. Bij deze herinrichting wordt natuurontwikkeling gecombineerd met "vrij spel" voor de rivier. Tevens zal het gebied een extensieve recreatieve functie krijgen voor de inwoners van de aanliggende gemeenten. Op dit moment wordt het getijdegebied aangelegd en oplevering staat gepland voor 2016. Trekker van dit project is Deltanatuur in samenwerking met de provincie Zuid-Holland.

4. Belevingsroutes IJsselmonde

Voor de zomer van 2015 is de app met 6 belevingsroutes opgeleverd. Deze routes zijn te downloaden op [Abellife](#). De ondernemers die bij deze ontwikkeling zijn betrokken worden tot 2017 ondersteund in de marketing en communicatie rondom deze routes. De gemeente Rotterdam heeft een projectleider ingezet om deze ontwikkeling te faciliteren.

5. Handreiking ruimte voor ruimtelijke kwaliteit

De (verbrede) handreiking ruimte voor ruimte moet initiatiefnemers en de gemeenten inspireren om na te denken over ruimtelijke kwaliteitsaspecten bij een voorgenomen ontwikkeling. Daarbij is de boodschap het inspireren om ontwikkelingen mooi in het landschap op IJsselmonde in te passen. Met dit project willen we initiatiefnemers en de gemeenten handvatten geven die kunnen helpen of inspireren de ontwikkeling goed in te passen. Deze handreiking is in 2015 opgeleverd voor geheel IJsselmonde inclusief de gemeente Albrandswaard. Bovendien wordt nog een masterclass georganiseerd over het gebruik van deze handreiking voor iedereen die hiermee te maken heeft. Daarnaast wordt gewerkt aan het opstellen van folders, verwerken van het project in een website en het opzetten van een overlegstructuur om samenwerking op te zetten betreffende de ruimtelijke kwaliteit in het buitengebied.

6. Kwaliteitsimpuls entreezone Johannapolder

Deze entreezone krijgt een kwaliteitsimpuls. Dit project loopt al en er is volledig zicht op realisatie. Geplande oplevering is in 2016. Het Natuur- en recreatieschap IJsselmonde is opdrachtgever voor deze ontwikkeling. Zodra er voldoende (voor)financiering gevonden kan worden, kan ook uitvoering gegeven worden aan de ambitie om het botenterrein te verleggen en de jachthaven daar uit te breiden.

7. Tracé Blauwe verbinding / Zuidelijk Randpark

In 2015 is het tracé van de Blauwe verbinding door het Zuidelijk Randpark gerealiseerd. Tegelijkertijd is bij de aanleg van deze waterverbinding door het Zuidelijk Randpark een kwaliteitsimpuls gegeven aan de openbare ruimte in het gebied waaronder een watercascade bij de Pendrechtse molen. Met een bijdrage van Stichting Clara Kinderbos is ook het Clara Kinderbos gemoderniseerd, nieuwe speelelementen zijn toegevoegd aan dit gebied. Ook is mogelijk om een schat te zoeken met behulp van geocaching.

8. Oplevering van deelfases recreatiegebied Zuidpolder

In 2015 is 40 hectare nieuw recreatiegebied geopend in de Zuidpolder, ten oosten van recreatieboerderij De Kleine Duiker. Begin 2016 zullen kunstwerken gereed komen, die zorgen voor de aankleding van de gebiedseigen entrees. Naar verwachting zal de gehele ontwikkeling van het recreatiegebied Zuidpolder in 2017 voltooid zijn. Onderdeel van de ontwikkelingen in de Zuidpolder is de aanleg van de Blauwe Verbinding, een bijzondere waterverbinding tussen de Zuidpolder en het Zuiderpark in Rotterdam.

9. Donckse velden

In 2014 is gestart met de uitvoering van de laatste fase Donckse Velden nabij landgoed Huys ten Donck. Er is een plan gerealiseerd dat past bij het landgoed en afgestemd is met de omwonenden. Er zijn watergangen verbreed, heuvels aangelegd, er zijn wandelpaden aangelegd, er is een vissteiger, een brug en een veerooster. Het gebied is ingezaaid en wordt begraasd en er zijn speelaanleidingen, bomen en andere beplanting. In 2015 zijn de laatste werkzaamheden

uitgevoerd; het graven van een sloot en het plaatsen van een damwand. Het gebied kan daarna opgeleverd worden.

10. Polder Buitenland in Zwijndrecht

Afgelopen jaren zijn door de provincie en Staatsbosbeheer gronden aangekocht in Polder Buitenland in Zwijndrecht, grenzend aan het particuliere landgoed het Buitenland. Doel is om deze gronden in te richten voor natuur en recreatie. Hierdoor kunnen bewoners straks dichtbij huis wandelen en van de natuur genieten. Op korte termijn wordt er een speelpolder gerealiseerd. In 2016 krijgt het gebied haar definitieve invulling met bloemenweides, stadslandbouw en wandel- en fietsroutes.

4.2 Projecten; nu en in de toekomst

De projecten die zich nu nog in de initiatieffase of al in uitvoering bevinden zijn hieronder opgenomen:

1. Marketing en communicatie

Op dit moment is de website www.GroenIjsselmonde.nl beschikbaar die in ieder geval een inzage geeft in de ontwikkelingen die op Ijsselmonde op het gebied van landschap, groen en recreatie plaats vinden. Daarnaast is op de website Mooi Ijsselmonde veel te vinden over hoe met aandacht voor ruimtelijke kwaliteit in het landschap gebouwd kan worden. Op dit moment wordt nog beperkt ingezet op gebiedspromotie en marketing van Ijsselmonde. Te veel mensen zijn onbekend met wat Ijsselmonde recreatief te bieden heeft. Een uitgewerkte communicatiestrategie met gebiedspartijen moet ten grondslag liggen aan deze gebiedspromotie.

2. Recreatieve routenetwerk Ijsselmonde

Er is een aantal opgaven die op dit moment lopen en die aandacht behoeven om de bereikbaarheid en toegankelijkheid van Ijsselmonde te versterken:

- Deelproject Slow-lanes; Aantrekkelijke kwalitatief hoogwaardige, recreatieve hoofdfietsroutes/paden vanuit stedelijk gebied naar het buitengebied. De routes verknopen belangrijke bestemmingen/ landmarks met elkaar en geven "lading"/ allure aan een recreatieve verbinding.
- Deelproject Struinpaden; Het faciliteren en initiëren van struinpaden op Ijsselmonde met behulp van het concreet benoemen van wenselijke struinpaden en het enthousiasmeren en betrekken van grondeigenaren. Doel is wandelaars een laagdrempelige toegang te bieden in bijvoorbeeld de polder Lage Nesse, polder Buitenland en de dijk door het aanleggen van onverharde paden. In Albrandswaard is dit ook van toepassing op de polder Albrandswaard en polder Kijvelanden. Deze paden kunnen ook over particulier terrein gaan. Hiervoor worden afspraken/overeenkomsten gesloten met de grondeigenaar.
- Deelproject kleine infrastructurele projecten; Doel is een kwaliteitsimpuls te geven aan het gehele routenetwerk. Daarvoor worden knelpunten aangepakt, zoals het aanbrengen van fiets-suggestie-stroken, een korte doorsteek van een wandelpad onder een weg door tot het scheiden van modaliteiten. Naar aanleiding van een inventarisatie en kostenscan kunnen concrete projecten benoemd worden.
- Deelproject grote infrastructurele projecten; In het recreatieve routenetwerk zijn ontbrekende schakels. De diverse projecten die hieronder vallen, waaronder bijvoorbeeld de

aanleg van fietspad Valckesteyn en Achterdijk/Rijsdijk, zijn grote ingrepen om de verschillende recreatiegebieden beter met elkaar te verbinden. Deze projecten hebben tot doel de recreatieve ontsluiting van IJsselmonde te verbeteren en de versnippering van het gebied te verminderen. Aangezien het om forse investeringen gaat, ligt realisatie op korte termijn niet voor de hand.

- Deelproject wandelen op de dijk; Dit project zorgt voor een betere recreatieve ontsluiting van IJsselmonde door het scheiden van modaliteiten. Op dit moment is de uitvoerbaarheid moeilijk aangezien onderzoek uitwijst dat pachters geen medewerking verlenen. Het blijft een interessant deelproject met een hoge recreatieve waarde.
- Deelproject poorten; Een poort op IJsselmonde is een middel om de verbinding en de relatie tussen stad en land te verbeteren. Het heeft een overstapfunctie voor verschillende vervoerswijzen. Het maakt het landschap toegankelijk voor de stedeling en het geeft informatie over het gebied. Daarnaast kan een poort ook een ondersteunende economische drager zijn van het agrarisch gebied. Een TOP is kleinschaliger van karakter. Het is een locatie waar van de auto overgestapt kan worden op de fiets. Ook hier komen fiets- en wandelroutes bij elkaar en in de nabije omgeving is horeca aanwezig. Een TOP is herkenbaar aan de gebogen groene palen. De poorten en tops zijn al geïnventariseerd en na de besluitvorming hierover kunnen deze verder worden vormgegeven.
- Stad-landverbindingen; gemeenten op IJsselmonde werken aan de totstandkoming van kwalitatief hoogwaardige stad-landverbindingen. Door het aanleggen van logische routes, door bebording of een markering in de weg, maar ook door het volgen van waterlopen en bomenlanen worden recreanten als vanzelf de bebouwde omgeving uitgeleid. Doel is meer recreanten via een aantrekkelijke route naar het gebied trekken. Fasering is per gemeente verschillend. Van onderzoek, het aanvragen van subsidie tot uitvoering.

3. Blauwe verbinding IJsselmonde (incl. uitbreiding)

De Blauwe Verbinding is een recreatieve bevaarbare route die zorgt voor schoon water vanuit het landelijk gebied richting Rotterdam (het Zuiderpark). De Blauwe verbinding functioneert tevens als waterberging én een ecologische verbinding tussen de verschillende groengebieden. Deze ecologisch verbindingszone is van groot belang voor de biodiversiteit van het gehele eiland. Naast bevaarbaarheid met kano's kan er langs een groot deel van de route worden gefietst. Deze verbinding biedt door verlenging of koppeling van andere waterwegen nog meer kansen om de investeringen die al gedaan zijn beter te benutten en de ecologische kwaliteit te verbeteren. Inmiddels is een aantal deeltracés van de Blauwe Verbinding gerealiseerd. Deelprojecten die op dit moment gepland staan zijn:

- Deelproject Zuidpolder; Kano- en ecoduiker onder de 3e Barendrechtseweg maken. Voor het project zijn subsidies van de stadsregio (€220.000,-) en PZH (€160.000,-) verkregen. Door het wegvallen van de financiering van het Waterschap is er een tekort van €200.000,- in de dekking ontstaan. De totale kosten zijn geraamd op €580.000,-.
- Deelproject de Waal en de Devel; haalbaarheidsonderzoek naar de mogelijkheden een directe verbinding te maken tussen de dode rivierarm van de Waal tot aan Hendrik-Ido-Ambacht, de Devel en de Blauwe verbinding. Tevens de kosten in beeld brengen van de benodigde maatregelen.

- Deelproject Gaatkensplas; deze plas koppelen aan de Blauwe Verbinding voor waterkwaliteit en recreatie.
- Deelproject Rhoonse baan; de duikers in de bestaande watergang vervangen door een brug met minimale vaarhoogte en een aansluiting op de onderdoorgang Heulweg. De eerste fase van het deeltracé Rhoonse Baan zou in 2016 worden gerealiseerd, voor afronding van dit tracé met name de aanpassing aan de onderdoorgang zijn aanvullende financiële middelen nodig.

4. De Waal

De Waal is een dode rivierarm die een groot deel van IJsselmonde doorkruist. Dit gebied heeft een hoge kwaliteit die beter benut kan worden. Daarnaast is de rivier een belangrijke schakel voor het versterken van de ecologische kwaliteit tussen Devel, Zuidpolder (incl. Blauwe verbinding) en de Oude Maas. Een aantal projecten kan hier aan bijdragen om met inwoners en bedrijven samen het gebied een impuls te geven.

- Deelproject Gebiedsvisie Waalzone Hendrik-Ido-Ambacht; Doel is om de Waal als de blauwe drager van Hendrik-Ido-Ambacht te versterken, de recreatieve beleefbaarheid te vergroten en de potenties van het gebied beter te benutten. Dit wordt gedaan in diverse deelprojecten met bewoners en ondernemers samen. De projecten zijn ingedeeld in de thema's wandelen en fietsen, waterrecreatie, nieuwe ontwikkelingen en kwaliteitsimpuls. Dit project loopt al en er is ten dele zicht op realisatie. Zo worden de voorzieningen voor fietsers en wandelaars verbeterd, komen er informatieborden over het gebied, worden stukken openbare ruimte heringericht en wordt gewerkt aan de oprichting van een steigervereniging die zelf zorgdraagt voor het beheer en het reilen en zeilen van steigers die liggen aan gronden die in bezit zijn van de gemeente.
- Deelproject Visie op de Waal; Doel is om de Waal als blauwe drager van IJsselmonde te versterken, de recreatieve beleefbaarheid te vergroten en de potenties van het gebied beter te benutten. De projecten zijn ingedeeld in de thema's wandelen en fietsen, waterrecreatie, nieuwe ontwikkelingen en kwaliteitsimpuls. Dit project wordt in 2015 opgestart. Deze visie is een uitbreiding van de gebiedsvisie Waalzone van de gemeente Hendrik-Ido-Ambacht, en is gericht op de gehele Waal.
- Deelproject Wevershoek; Aan de Noldijk wordt in het kader van glassanering een grootschalig kas gesloopt. Hierdoor kan het natuur- en recreatiegebied Weverhoek worden uitgebreid. Ook kan er een nieuwe zichtverbinding vanuit de dijk naar het nabije recreatiegebied worden gecreëerd.
- Deelproject Waalbos Ridderkerk/Zwijndrecht; Inrichten van 185 hectare recreatief groengebied met bosachtig karakter op grondgebied. Belangrijk is om goede koppelingen te leggen met de potenties van de Waal en een koppeling te leggen met de eventuele uitkomsten van de visie op de Waal.
- Deelproject Oeververbinding over de Waal; Momenteel ontbreekt op diverse plekken een goede verbinding voor fietsers en voetgangers, waardoor het gebied niet goed te doorkruisen is voor langzaam verkeer. Onderzocht moet worden waar dit de meeste nut heeft en welke kosten dit met zich mee brengt, om zo te bezien welke kansen er bestaan.

- Deelproject Jachthaven Johannapolder; doel van het project is om de Johannapolder door de ontwikkelen als een recreatieve poort die toegang geeft tot de omliggende gebieden zoals Buytenland van Rhoon, de Rhoonse grienden en tot IJsselmonde in haar geheel.
- Deelproject Binnenland; doel van het project is om een poort te ontwikkelen als hoofdentree van het projectgebied Buytenland van Rhoon
- Deelproject Polder Albrandswaard; doel van het project is de belevingswaarde en recreatieve kwaliteit van deze polder tussen de kernen Rhoon en Poortugaal te verbeteren door de sloop van de aanwezige kassen, het aanleggen van natuurvriendelijke oevers, maatregelen om de boomgaard in stand te houden etc.

5. Groene rivierzones; Deltanatuur

De doelstelling is om een impuls te geven aan gebieden langs de grote rivieren om deze landschappelijk kwaliteit toe te voegen, de biodiversiteit te vergroten en de recreatieve mogelijkheden beter te benutten. De initiatieven die op dit moment een bijdrage kunnen doen aan deze doelstelling zijn:

- Deelproject bezoekerscentrum Sophiapolder; het realiseren van een bezoekerscentrum in de Sophiapolder met informatie over het gebied, en de bijdrage aan de natuurwaarde die het gebied levert op regionale schaal. Daarnaast is een kleine horecafaciliteit beoogd.
- Deelproject Buitenplaats Huys ten Donck; Buitenplaats Huys ten Donck is nog de enige bewoonde buitenplaats ten zuiden van Rotterdam, die in oorspronkelijke staat verkeert, zowel aan de buitenzijde als binnenzijde. Rondom het Huys is een landgoed gelegen met een tuin en een gebied buitendijks. Samen met de stichting Huys ten Donck wil de gemeente Ridderkerk in beeld brengen of de Buitenplaats op lange termijn op een kwalitatief goed niveau in stand kan worden gehouden. Daartoe wil ze een strategisch totaalplan ontwikkelen. Op basis van dit totaalplan wordt ook de nodige investeringen gedaan in de ontwikkeling van het landgoed inclusief het buitendijks gelegen voorterrein. In het voorterrein zijn plannen voor een natuurvriendelijke oever.
- Deelproject “eiland Brienoord” WNF, RWS en gemeente Rotterdam zijn aan het kwartiermaken voor de aanleg van een getijdepark. Getijdeparken dragen in belangrijke mate bij aan een toename van flora en fauna in en om de rivier. Dit project maakt onderdeel uit van een groter project waarbij ook De Esch wordt betrokken.
- Deelproject Maasfietsroute; Maasfietsroute is een internationale fietsroute tussen Maassluis en de oorsprong van de Maas in Frankrijk. Deze fietsroute is van bron tot monding, nog niet in gebruik maar de planontwikkeling is in vergaand stadium. Samen met partners en overheden in Nederland, België en Frankrijk wordt onderzocht welke doorontwikkeling deze route moet krijgen. Belangrijke doelstelling van dit project is om de beleving van de rivier te vergroten en aandacht te vragen voor een goede waterkwaliteit. Gedacht wordt aan fysieke aanpassingen aan het tracé waardoor de bereikbaarheid wordt verbeterd. Daarnaast worden de promotie en aantrekkelijke hotspots in de nabijheid van de route gestimuleerd. Voorlopige planning is oplevering in de eerste helft van 2016, waarna een nieuwe fase wordt gestart om de fysieke knelpunten te gaan aanpakken.

6. Gebiedsimpulsen IJsselmonde

Voor een aantal gebieden is door middel van ingrepen in het landschap het mogelijk een flinke ruimtelijke kwaliteitsslag te maken en daarnaast de recreatieve beleving en mogelijkheden te verbeteren. Onderstaand de verschillende deelprojecten:

- Deelproject sanering glas; sanering van 35 hectare verspreid staand glas op het eiland IJsselmonde, 16 hectare door glas voor glas en 19 hectare door ruimte voor ruimte. In 2015 is gewerkt aan het omzetten van de gesprekken en ruimtelijke schetsen naar intentie en anterieure overeenkomsten. Daarvoor wordt gewerkt met een gebiedsbemiddelaar. Dit project loopt en er is gedeeltelijk zicht op realisatie. Tot nog toe is niet exact aan te geven om hoeveel hectare het gaat.
- Deelproject Onderzoek naar cultuurhistorische waarde; Doel van dit project is om de cultuurhistorische waarden van het gebied IJsselmonde te benoemen en specifiek de landschappelijke dragers van deze waarden te onderkennen en in kaart te brengen. Denk hierbij aan landschappelijke elementen als sloten, hagen, grienden, sluisjes e.d. Vervolgens wordt onderzocht hoe deze op de juiste manier behouden en onderhouden kunnen worden, zodat de kernkwaliteiten van het gebied ook voor toekomstige generaties zichtbaar blijven.
- Deelproject Zandloper Zuidelijk Randpark; doel van het project is om het Zuidelijk randpark te ontwikkelen als zandloper voor verschillende culturen, activiteiten en routestructuren samenkomen en met elkaar verbonden worden.
- Deelproject Zuidpolder Barendrecht; verdere realisatie van deelfases Zuidpolder o.a. met realisatie van theehuis Leeuwenburg (particulier initiatief)
- Deelproject Bolnes-Zuid; Het realiseren van groen en water overeenkomstig de structuurvisie Ridderkerk en de Visie Ruimte en Mobiliteit van de provincie.
- Natuurgoed Ziedewij / Paul Casteleijn (publiek-privaat initiatief) / gemeente Barendrecht en ondernemer werken gezamenlijk aan verbetering recreatieve mogelijkheden en beleving in Ziedewijde polder.
- Deelproject Develbos; Het jonge Develbos ligt langs de oude kreek, de Devel, en is nog volop in ontwikkeling. Dit najaar wordt een start gemaakt met de aanplant van het laatste stukje Develbos; 16 hectare langs de Devel. Het gebied krijgt een bosrijke invulling met open plekken en een paardenwei ten behoeve van de naast gelegen manege. Het Develbos biedt ruimte voor toekomstige activiteiten zoals de vestiging van een lichte horecavoorziening.
- Deelproject jachthaven Johannapolder; doel van het project is om de Johannapolder door te ontwikkelen als poort, die toegang biedt tot o.a. het Buytenland van Rhoon, de Rhoonse Grienden en tot IJsselmonde als geheel voor recreanten vanuit zowel de Hoeksche Waard als Voorne-Putten. Door uitbreiding van de jachthaven tot aan de Groene loper, zoals beschreven in het ambitiedocument Johannapolder, ontstaat een boulevard. Dit geeft een enorme extra impuls aan de recreatieve beleving en de horeca in dit gebied. De (voor)investeringen kunnen overigens voor een groot deel terugverdiend worden met liggelden.
- Deelproject Binnenland; doel van het project is om eveneens een poort te ontwikkelen, die dient als hoofdentree voor het projectgebied Buytenland van Rhoon en als knooppunt/ transferpunt voor verschillende routestructuren.
- Deelproject polder Albrandswaard; doel van het project is de belevingswaarde en recreatieve kwaliteit van deze polder tussen de kernen Rhoon en Poortugaal te verbeteren, door onder

meer de sloop van de aanwezige kassen, aanleg natuurvriendelijke oevers, maatregelen om de hoogstamboomgaard in stand te houden, de realisatie van een 'actief erf', snelheidsmaatregelen op de Albrandswaardseweg en aanleg van nieuwe fiets- en wandel(struin)paden.

7 Particuliere initiatieven

Dit zijn projecten die door verschillende particulieren zijn aangereikt en kunnen bijdragen aan de doelstellingen van de landschapstafel. De gemeente neemt bij deze initiatieven een faciliterende rol in. Dat betekent dat het initiatief en het doorpakken bij de ondernemer blijft en de overheid daar waar hij kan probeert deze initiatieven mogelijk te maken. Mocht een verdergaande rol van de overheid gewenst zijn, wordt dit besproken en wordt eventueel een nieuw project opgestart. Hoe initiatiefnemers blijvend ideeën kunnen aanleveren en hoe we hier als landschapstafel op reageren wordt beschreven in het hoofdstuk over communicatie. De particuliere initiatieven die op dit moment aangemeld zijn:

- Kasteel Valckesteyn; De ambitie van een bewonersinitiatief is om de contouren van het vroegere kasteel weer beleefbaar te maken en het kasteelterrein te behouden. De manier waarop kan wellicht leiden tot een haalbaar (financieel) plan. Dit project moet nog opgestart worden.
- Alpaca's in IJsselmonde; meer ruimte voor het grazen van Alpaca's en bovendien verkoop van Alpaca-streekproducten.
- Programmering Heerlijkheid; voor het promoten van de groene gordel van Hoogvliet is een goede programmering nodig. Op dit moment is profilering nog onvoldoende belegd.

5. Meerjarenperspectief 2016-2020

Het doel van de landschapstafel IJsselmonde is om een stimulans te geven aan de economische ontwikkeling van IJsselmonde en het recreatief aantrekkelijker, toegankelijker en bruikbaar maken van het groene landschap. Belangrijke vragen hierbij zijn: hoe kunnen stad en land in deze regio beter verbonden worden?; hoe kan het groene buitengebied duurzaam worden ingericht?; en hoe kan in dit gebied geanticipeerd worden op nieuwe economische dragers? Hierbij wordt invulling gegeven aan de volgende drie subdoelen uit het provinciale groenbeleid:

- *Ruimte voor groenbeleving*
Toename van recreatie in het groen op IJsselmonde zodat meer mensen het groen rond de steden kunnen beleven.
- *Behoud van biodiversiteit*
Duurzame ontwikkeling van flora en fauna met maatregelen rond en in de natuurgebieden. Recreatie en waterwinning, berging en waterkwaliteit vervullen daarbij belangrijke functies.
- *De ontwikkeling en behoud van waardevolle en aantrekkelijke agrarische landschappen*
Het scheppen van een rendabele (verbrede) landbouw en het bewaken en verbeteren van de ruimtelijke kwaliteit van het agrarisch landschap.

Van groot belang hierbij is dat bij alle ontwikkelingen het toevoegen van ruimtelijke kwaliteit het uitgangspunt moet zijn. Hierbij is kennis over cultuurhistorie, beplanting en het toepassen van nieuwe ontwikkelingen en innovaties van belang. Dus wat voor ontwikkeling ook plaats vindt, altijd moet deze een bijdrage leveren aan een zichtbare verbetering van het landschap op IJsselmonde.

De Visie Deltapoort uit 2012 wordt op hoofdlijnen nog steeds gezien als vertrekpunt voor de landschapstafel IJsselmonde. Het accent voor de landschapstafel blijft liggen op het verbeteren van de ruimtelijke kwaliteit en de versnippering en verrommeling van IJsselmonde te verminderen (investeren). Deze verbetering van de ruimtelijke en recreatieve kwaliteit moet leiden tot een beter vestigingsklimaat. Gebiedspromotie en marketing versterken de potenties en vindbaarheid van IJsselmonde voor de omliggende bewoners en kunnen uiteindelijk leiden tot een vliegwieleffect voor gebiedsimpulsen en investeringen in het gebied. Ontwikkelingen zijn voornamelijk mogelijk door het samenbrengen van mensen, kennis en ideeën (platform Groen IJsselmonde). Daarbij veranderd de rol van gemeenten van initiëren meer naar stimuleren en faciliteren.

Het doel van dit meerjarenperspectief “ Groen IJsselmonde 2016-2020” is om projecten op te nemen die een bijdrage leveren aan de kwaliteit en het aanbod van het landschap het groen en de recreatie op IJsselmonde met als doel de leefbaarheid en aantrekkelijkheid te vergroten.

In dit meerjarenperspectief 2016 tot 2020 kunnen we zeven hoofdpogaven onderscheiden die volgens ons de grootste toegevoegde waarde geven aan een groen en recreatief sterk IJsselmonde. Aan deze programma's wordt ook nog een globale kostenraming gekoppeld. Een aantal programma's is gelijk aan de Deltapoort opgave. Daarbij is binnen de programma's altijd ruimte voor nieuwe (particuliere) initiatieven die zich voordoen en die een bijdrage leveren aan de doelstelling van dit meerjarenperspectief. Deze kunnen opgepakt worden door iedere individuele gemeente. Wanneer op de website Groen IJsselmonde een nieuwe idee of initiatief wordt aangemeld, zal de gemeente

waarbinnen dit initiatief ligt proberen zo snel mogelijk contact op te nemen en een afspraak te plannen met de initiatiefnemer. De gemeente blijft hierin zijn rol vervullen als initiëren en faciliteren.

De zeven hoofdpogaven voor IJsselmonde tot 2020 zijn:

1. **Marketing en communicatie IJsselmonde** IJsselmonde moet meer een begrip worden voor recreanten. Op dit moment is bij inwoners en bewoners van omliggende steden de groene ruimte nog onbekend terrein. Waarom wil iemand uit de stad Rotterdam of Dordrecht IJsselmonde bezoeken? En aan de andere kant de inwoners van IJsselmonde hoeven niet eerst in de auto te stappen om te kunnen recreëren? Vanuit dit perspectief moet de komende jaren flink ingezet worden op gebiedspromotie van IJsselmonde. Wat maakt een bezoek aan IJsselmonde de moeite waard en wat is er te doen? Welke voorzieningen zijn er en sluiten deze aan bij de doelgroepen. Nagedacht moet worden hoe meer mensen uit de stad van de groene buitenruimte op IJsselmonde kunnen genieten. Niet alleen om meer bezoekers aan te trekken maar ook om een impuls te geven aan het economisch vestigingsklimaat op IJsselmonde. Om dit alles in een goed perspectief te zetten moet eerst een communicatiestrategie bedacht worden samen met gebiedspartijen. Vanuit deze strategie kan dan gewerkt worden om IJsselmonde beter te gaan vermarkten. Daaruit komen opgaven die nu gemist worden en waarbij we in de andere 6 hoofdpogaven meer aandacht aan moeten besteden. Aandachtspunten zijn de samenwerking met ondernemers, de programmering van evenementen, speciale acties en publiciteit.

2. **Versterken van het recreatief routenetwerk**

De routenetwerken voor wandelen en fietsen kunnen nog verder worden verbeterd. Daarnaast missen essentiële schakels. Bezien moet worden hoe de komende jaren het routenetwerk verder een kwaliteitsimpuls kan krijgen met onder ander de realisatie van TOP's en poorten en ook door middel van het aanleggen van 'slowlanes'. Voor dit laatste moet een programma van eisen voor IJsselmonde worden opgesteld.

3. **Versterken van de Blauwe verbinding IJsselmonde** De Blauwe Verbinding is een recreatieve bevaarbare route die zorgt voor schoon water in het gebied en het Zuiderpark. Deze verbinding biedt door verlenging of koppeling van andere waterwegen nog meer kansen om de investeringen die al gedaan zijn in de blauwe verbinding nog beter te benutten. De bijdrage die deze verbinding levert voor het vergroten van de natuurwaarde op IJsselmonde is essentieel.

4. Potenties benutten van de Waal en omgeving

Deze dode rivierarm heeft veel potenties voor IJsselmonde als het gaat om het vergroten van de ruimtelijke en ecologische kwaliteit en het benutten van de recreatieve potenties zowel op als langs het water.

5. **Een kwaliteitsimpuls voor de grote rivieren** De doelstelling van deze opgave is om een impuls te geven aan gebieden langs de grote rivieren om deze landschappelijk kwaliteit toe te voegen, de flora en fauna in en om de rivier te versterken en de rivieroever recreatief beter te benutten.

6. **Gebiedsimpulsen op IJsselmonde** Door in bepaalde gebieden te investeren, dragen we bij aan de doelstelling van dit meerjarenperspectief voor een groener, kwalitatief hoogwaardig landschap op IJsselmonde waar de recreatieve potenties worden benut. Anders dan bij particulier initiatieven, is bij de gebiedsimpuls een taak weggelegd voor de gemeenten om een andere rol in

te nemen als initiator. Wel wordt altijd samengewerkt met private partijen en inwoners. Voor de gebiedsimpulsen is direct financiering beschikbaar.

7. Particuliere initiatieven op IJsselmonde

De doelstelling van deze opgave is dat wanneer er projecten van de initiatiefnemers (bijv. agrariërs) zijn die niet passen binnen de bovengenoemde thema's, deze toch kunnen worden opgepakt. Wel worden de initiatieven getoetst op hun bijdrage aan de doelstelling van de landschapstafel. De gemeente neemt een faciliterende rol in. Het initiatief blijft bij dit soort projecten bij de initiatiefnemer zelf liggen.

Deze hoofdopgaven staan in IJsselmonde tot 2020 centraal. Een initiatief moet bijdragen aan één van deze zeven hoofdopgaven en het versterken van de ruimtelijke kwaliteit en identiteit van IJsselmonde. Om in aanmerking te komen voor behandeling in de landschapstafel en voor cofinanciering wordt projectmatig gewerkt. Voor elk project dat nog niet loopt moet een projectvoorstel worden opgesteld. Deze wordt ambtelijk besproken en daarna voorgelegd aan de landschapstafel. In het projectvoorstel zit in ieder geval een voorstel voor cofinanciering vanuit marktpartijen en/of de gemeente(n) zelf en een doorkijk naar duurzaam groenbeheer. (Deel)projecten worden vanuit de gemeenten begeleid.

Elk jaar zal door de landschapstafel IJsselmonde een monitorrapportage worden opgesteld waarin de uitvoering van het beleid voor landschap, groen en recreatie wordt gevolgd. Deze rapportage biedt ook de gelegenheid om eventueel nieuwe projecten toe te voegen die via het ontwikkelprogramma worden aangedragen. Daarnaast kan via de monitoring altijd een wijziging in programmering worden voorgesteld bijvoorbeeld door verandering in beleid.

6. Hoofdopgaven 2016

Uit alle hoofdopgaven die gepland staan is een keuze gemaakt voor de korte termijn projecten. Hierbij is voornamelijk gekeken of een project financieel haalbaar en te realiseren is in 2016. Daarnaast is gekozen voor projecten die binnen de huidige capaciteit ook uitvoerbaar zijn. Per project wordt aangegeven welke gemeente projectverantwoordelijkheid heeft. Deze gemeente levert de ambtelijke capaciteit. Als een project voor geheel IJsselmonde wordt uitgevoerd is dat ook vermeld.

Marketing en communicatie IJsselmonde (IJsselmonde)

Een communicatiestrategie vaststellen voor IJsselmonde en deze verder uitwerken. De strategie bevat heldere doelen en benoemd de stappen die genomen moeten worden om hiertoe te komen.

Recreatieve routestructuren (IJsselmonde)

In 2016 wordt voornamelijk gedacht aan het opstellen van een programma van eisen voor de 'slow lanes'. Daarnaast wordt ingezet op investeringen in kleine infrastructurele projecten die het recreatief routenetwerk versterken, het aanleggen van struinpaden en het verder versterken van de stad-landverbindingen.

Blauwe verbinding IJsselmonde (IJsselmonde)

Haalbaarheidsonderzoek naar de kosten en mogelijkheden voor het versterken van de blauwe verbinding. Daarbij gaat het ook over de ontbrekende schakel zoals het deeltracé Rhoonse Baan. In dit onderzoek worden de maatregelen die gewenst zijn onderzocht op (financiële) haalbaarheid en welke winst zij daadwerkelijk opleveren voor de doelstellingen van de landschapstafel. Ook wordt onderzocht op welke manier private partijen uit het gebied bij deze ontwikkelingen kunnen worden betrokken om deze investeringen nog meer toegevoegde waarde te geven. Daar waar quick-wins te behalen zijn, moet gekeken worden of op een korte termijn financiële middelen kunnen worden aangesproken.

De Waal (Barendrecht, Zwijndrecht, Ridderkerk, Hendrik-Ido-Ambacht)

In 2016 wordt gewerkt aan een integrale visie voor de ontwikkeling van de Waalzone. Hierbij wordt het project zoals uitgevoerd is in Hendrik-Ido-Ambacht als leidraad genomen. Een uitvoeringsprogramma maakt hier onderdeel van uit. De visie probeert ook verdere kwaliteit toe te voegen en het nog aan te leggen Waalbos. Daarbij kan worden gedacht aan bijvoorbeeld wandel- en fietsroutes door het gebied of andere investeringen die recreëren aantrekkelijker maken. De gemeente Barendrecht is trekker voor deze opgave. Het Waalbos zal nog verder opgepakt worden vanuit de landinrichtingscommissie.

In Hendrik-Ido-Ambacht wordt op basis van de visie voor dit gebied verder gewerkt aan de uitvoering van de "gebiedsvisie Waalzone". Hierin wordt gezien of het haalbaar is een oeververbinding tussen Hendrik-Ido-Ambacht en Ridderkerk te realiseren over de Waal om zo de recreatieve beleefbaarheid van de Waal te vergroten en de wandel- en fietsroutes een impuls te geven en een snelle fietsverbinding noord-zuid te realiseren. Er is al een inventarisatie gemaakt waar drie mogelijke

locaties van een oeververbinding kunnen worden gerealiseerd. Eén van de locaties is zeer actueel, aangezien aan beide kanten van de Waal zich ontwikkelingen voordoen die kunnen zorgen voor daadwerkelijke realisatie op privé-gronden. Ook wordt gekeken naar de aanleg van steigers in de Waal in aansluiting op gemeentegrond waarbij beheer en onderhoud wordt uitgevoerd door een bewonersvereniging en bezien met lokale partijen of o.a. de focuspunten Havenhoofd en Dorpstraat een verdere kwalitatieve impuls kunnen krijgen.

Kwaliteitsimpuls grote rivieren; Buitenplaats Huis ten Donck (Ridderkerk)

Het opstellen van een integrale ontwikkelstrategie met uitvoeringsplan en businessplan. Over de opdracht vindt overleg plaats met (de directeur van) de Stichting Huys ten Donck. Daarbij wordt ook het voorterrein betrokken. Het voorterrein is ook een kansrijke locatie voor het ontwikkelen van een getijdepark.

Kwaliteitsimpuls grote rivieren; Eiland van Brienenoord/De Esch (Rotterdam)

De gemeente Rotterdam, RWS en Wereld Natuur Fonds geven gezamenlijk een opdracht voor het treffen van voorbereiding voor het uitvoeren van het project Getijdepark Polder De Esch/Eiland van Brienenoord. Het totale project kost 4,8 miljoen euro. Hiervoor is een aanvraag gedaan in het kader van het gemeentelijke hefboombudget ter hoogte van 750.000,-. RWS is bereid om 1,75 miljoen euro te investeren in het kader van de KRW middelen. Voor het overige bedrag wordt cofinanciering aangevraagd. In 2016 wordt een kwartiermaker aangesteld die het project van de grond zal gaan trekken.

Gebiedsimpuls Glassanering (IJsselmonde)

In 2016 moeten daadwerkelijke stappen worden gezet richting realisatie. Aandachtspunt is wel dat het budget voor externe inhuur zijn einde nadert en bezien moet worden hoe in de toekomst meer werkzaamheden door de gemeenten zelf kunnen worden uitgevoerd en taken van de gebiedsmanager langzaam kunnen worden overgedragen.

Gebiedsimpuls; Zuidelijk randpark (Barendrecht)

Het gezamenlijk opstellen van een integrale ontwikkelingsvisie voor dit gebied. Dit gezamenlijk met het NRIJ, ondernemers en bewoners. Tevens wordt een uitvoeringsprogramma opgesteld. In 2017 zouden concrete acties kunnen worden uitgevoerd.

Gebiedsimpuls; Bezoekerscentrum Sophiapolder (Hendrik-Ido-Ambacht)

Het plan is al gereed. Er moet nu gezocht worden naar aanvullende co-financiering, waarna de uitvoering kan worden opgestart.

Gebiedsimpuls; Bolnes-Zuid (Ridderkerk)

In 2013 is een Ontwikkelingsperspectief voor het gebied Bolnes-zuid vastgesteld. Tot op heden zijn er nog geen initiatieven ingediend, die passen binnen het ontwikkelingsperspectief. Er wordt in 2016 een startnotitie opgesteld, die ziet op concretisering en uitwerking van het ontwikkelingsperspectief.

Gebiedsimpuls; pilot Visie Dijklinten Barendrecht (Barendrecht)

Het doel van het project is een door de gemeenteraad vastgestelde visie met een uitvoeringsparagraaf. De basis voor deze visie is een ruimtelijke en cultuurhistorische waarde stelling van de dijklinten op landschappelijk niveau en op het niveau van de bebouwing. Met de visie en de uitvoeringsparagraaf kan de gemeente sturen en toetsen op het behoud en waar mogelijke het versterken van de bestaande karakteristiek. Gezien het belang van dijklinten voor de ruimtelijke kwaliteit van geheel IJsselmonde wordt op basis van de uitkomsten van dit onderzoek, bekeken of een dergelijke visie wenselijk/haalbaar is voor andere gemeenten op IJsselmonde.

Gebiedsimpuls Natuurgoed Ziedewij (Barendrecht)

Het doel van dit project is om de recreatieve mogelijkheden in de Ziedewijde polder te verbeteren.

Gebiedsimpuls Jachthaven Johannapolder (Albrandswaard)

Het doel van het project is om de Johannapolder door te ontwikkelen als poort, die toegang biedt tot o.a. het Buytenland van Rhoon, de Rhoonse Grienden en tot IJsselmonde als geheel voor recreanten vanuit de Hoeksche Waard/Voorne-Putten. Door uitbreiding van de jachthaven tot aan de zogenaamde Groene loper, zoals beschreven in het ambitiedocument Johannapolder, ontstaat een boulevard. Dit geeft een enorme extra impuls aan de recreatieve beleving en de horeca in dit gebied.

Gebiedsimpuls Binnenland (Albrandswaard)

Het doel van het project is om een poort te ontwikkelen, die dient als hoofdentree voor het projectgebied Buytenland van Rhoon .

Gebiedsimpuls Polder Albrandswaard (Albrandswaard)

Het doel van het project is de belevingswaarde en recreatieve kwaliteit van deze polder tussen de kernen Rhoon en Poortugaal te verbeteren, door o.a. sloop van de aanwezige kassen, aanleg natuurvriendelijke oevers, maartregelen om de hoogstamboomgaard in stand te houden, de realisatie van een 'actief erf', snelheidsmaatregelen op de Albrandswaardseweg en aanleg van nieuwe fiets- en wandel(struin)paden.

Particuliere initiatieven (IJsselmonde, individuele gemeenten)

Samenwerken met particuliere initiatiefnemers aan projecten die een bijdrage leveren aan de doelstellingen van de landschapstafels. De gemeenten zijn hiervoor zelf primair verantwoordelijk. Hierbij wordt ook gedacht aan agrariërs die hun werkzaamheden willen verbreden. Vanaf de website Groen IJsselmonde wordt vanuit de betreffende gemeente, het contact met de initiatiefnemer georganiseerd. In dit gesprek wordt het idee besproken en gezien of deze kansrijk is.

7. Metropolitane groen; visie op 2030

Naast het meerjarenperspectief voor de korte en middellange termijn is een goede en inspirerende visie voor de langere termijn nodig. De samenleving verandert continue, de overheden nemen nieuwe rollen in en tevens zijn er op verschillende schaalniveaus aansprekende ambities die een aanpassing van de bestaande visie noodzakelijk maken. De mogelijke komst van de World Expo 2025 naar de regio Rotterdam is daarvan een goed voorbeeld. Dit kan het best gedaan worden door in samenhang met de andere landschapstafels binnen de grootstedelijke regio een gezamenlijke visie te ontwikkelen.

8. Financiering en samenwerkingspartners

De financiering zal bestaan uit algemeen budget voor de werking van de Landschapstafel (procesmiddelen). Daarnaast geeft de Landschapstafel een overzicht van de budgetten die gekoppeld zijn aan de diverse projecten (projectmiddelen). Om de projecten mogelijk te kunnen maken is er vaak nog aanvullende financiering nodig van andere partijen. Daarbij wordt er m.n. gekeken naar provinciale programma's en programma's van de metropoolregio (MRDH). Bij de provincie Zuid-Holland zijn de volgende programma's in beeld voor medefinanciering:

- Uitvoeringsprogramma Groenagenda (2016-2020);
- Fietsprogramma 2016-2020.

Bij de MRDH zijn er mogelijkheden voor medefinanciering uit:

- Fietsprogramma (Vervoersautoriteit);
- Economisch Vestigingsklimaat.

De provincie wil vooral investeren in projecten met bovenlokale betekenis en legt afspraken over bijdragen uit het uitvoeringsprogramma Groen (UPG) vast in de Regiegroep Metropolitaan Groen.

De metropoolregio en de provincie hebben over enkele studieprojecten onderling afspraken gemaakt. Voor IJsselmonde gaat het om de ontwikkeling van de slow lanes. De landschapstafel IJsselmonde maar ook andere landschapstafels zullen hier nauw bij betrokken zijn.

Naast bijdragen van de provincie en de metropoolregio zijn er ook Europese fondsen, en andere fondsen in beeld.

8.1 Algemeen budget Landschapstafel IJsselmonde

Het algemene budget voor 2016 bestaat uit circa €85.000 uit 2015 aangevuld met de circa €131.000,- uit de continuering van de gemeentelijke bijdragen voor 2016. Deze middelen worden in 2016 ingezet voor de volgende items:

- Communicatiestrategie en verdere uitwerking daarvan (€100.000,-)
- Marketing (€ 25.000,-)
- Beheer website Groen IJsselmonde (€ 18.000,-)

- Ontwikkelen van Waalvisie inclusief uitvoeringsprogramma (€33.000,-)
- Haalbaarheidsonderzoek Blauwe Verbinding (€30.000,-)
- Visie op 2030 (€30.000,-)
- Facilitair Landschapstafel (€9.106,-)
- Onvoorzien (€2.000,-)

De visietrajecten voor de Waal, Blauwe Verbinding zijn geselecteerd aangezien ze noodzakelijk zijn om de gewenste ontwikkelingen en processen voor het gehele eiland van IJsselmonde op gang te brengen.

8.2 Projectfinanciering

Projecten worden ingediend middels een projectplan. In het projectplan komt een dekkend voorstel, waarbij rekening mag worden gehouden met de toegezegde cofinanciering. Er wordt in een voorstel dus altijd vanuit gegaan dat private partijen en/of gemeente bijdragen aan minimaal de helft van de investering in middelen en/of capaciteit. De private partijen en of gemeente verzorgen zelf de aanvraag tot cofinanciering aan bij andere partijen zoals de provincie.

8.3 Samenwerkingspartners

De partijen waarmee de landschapstafel in ieder geval wil gaan samenwerken zijn:

- Staatsbosbeheer
- Zuid Hollands landschap
- WNF – Ark
- Waterschap Hollandse Delta
- Instituut voor natuureducatie en duurzaamheid (IVN)

De vier terreinbeherende organisaties worden mogelijk door 1 partij vertegenwoordigd. Ze zijn een volwaardig partner aan de tafel waarbij het waterschap vooral de belangen rondom de wateropgave en waterkwaliteit waarborgt. De terreinbeheerders dragen bij aan de uitvoeringskracht van de projecten en kunnen een rol vervullen als toekomstig beheerder.